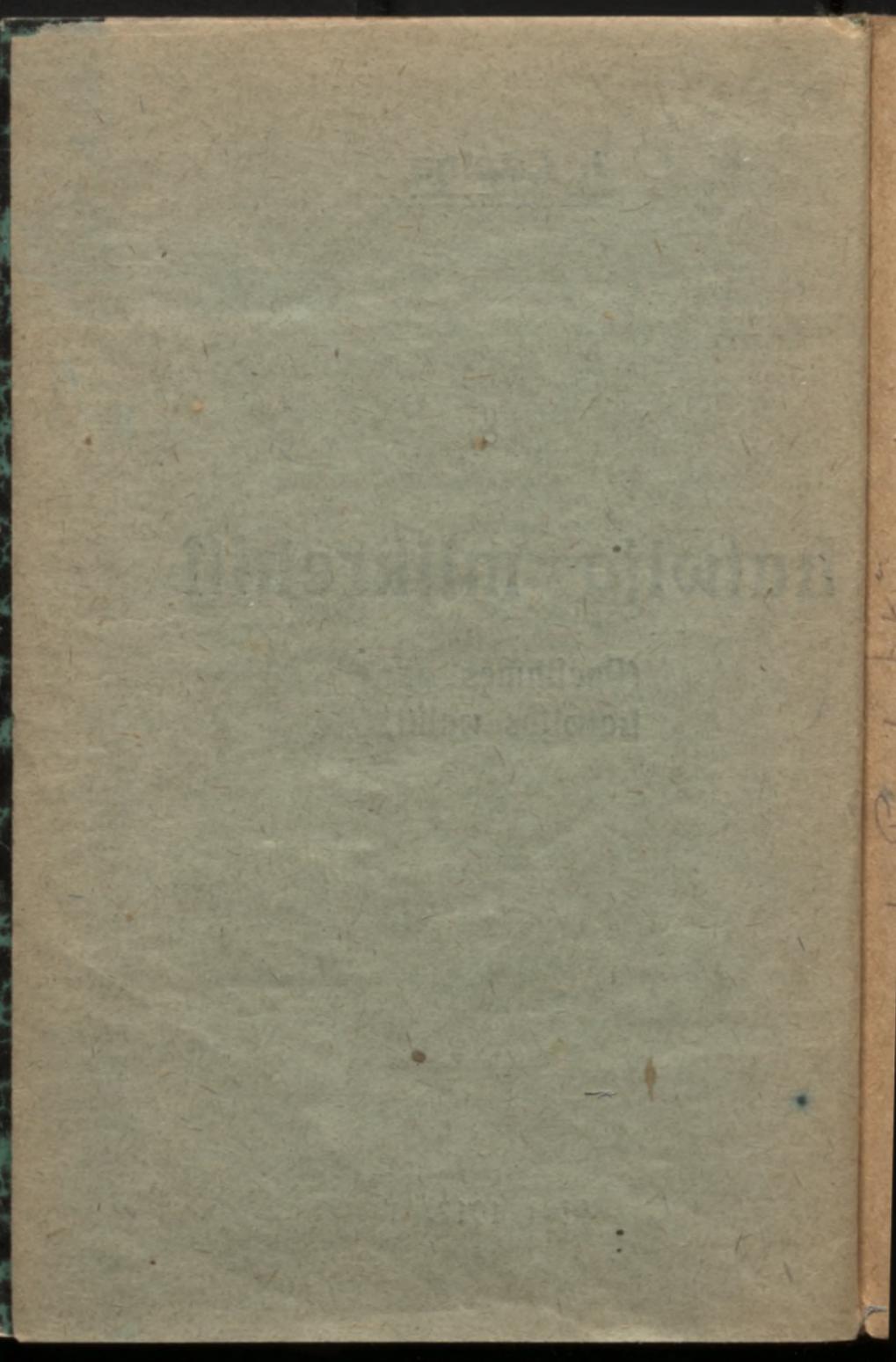

J. Lapiņa

Latvija mijkrehīlī

(Peesīhmes par
Latvijas valīti)

Rīga, 1917.

B
9(L)23/25 Dublete
J. Lapina

B

Lapins J.

2454
→

Latvija mijfrehslī.

(Peesihmes par
Latvijas valsti).

-10 Rīgākā
5

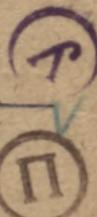

1917. g.

Latv.
VALSTS BIBLIOTEKA

90-31.928

SP 21426 k ✓

==== Eespeets ====
J. Raufas tipografiā,
Valkā, Rungu eelā № 13.

Latweeschu labakā inteligenze bei-
dsamos peeždesmit gadus ir dsihwojuši
ar flusām zeribam, ka „Jmanta nawa
miris“, ka kahdreib zēlfees augschā lat-
weeschu brihwiba un patstahwiba. Bet
latweeschu ihpatejais noslehgtais gars,
teeksmies un politiskee apstahkli netuwi-
naja wixus paschnoteikschanas idealam.
Latweescheem truhka tizibas, ka wixi
tiks par sawa liktena lehmejeem, bet
wixi ir tuwojuschees sawam Jmantas
sapnim, ar atswabinašchanas idealu
lehnu isaudsinašchanu. Pumpurs dsejo,
ka Jmanta zeljees augschā tad, kad
sudis migla ap Silo salnu, kad Latwi-
jas seme buhs kultiweta un latweeshi
kulturas tauta. Uri Ausfeldis tīz, ka
gaifma uszels latwju brihwibas pili,
wirs kuras pliwinasees farkanbalts
tarogs. Luhk kapehz diwu pehdejo pa-
audschu augstakais nazionalais ideals
ir kultura. Bet kultura weena pate
neatbrihwo zilweku.

Newena tauta naw brihwa, ja wina
naw politiski suwerena, jo suwerinitate
dod eespehju attihstitees zilweka wifām

dwehseles ihpaschibam. Latweescheem
ir it kā attrofjuschās tās pāschiskās
teekmes, kas winus wed us politissku
patstahwibu, kas protestē pret kātru
apspēeschānu un nekaujas walditees no
ziteem. Teesa, latweeschi zentās tilt
brihwi, bet galwenā kahrtā tikai faim-
neeziskā finā, sawā mahjā, sawā pil-
sehtā. Dīnā us politissku weenibu, us
latweeschu dīhwes saprahtigu isbuhwi,
faslānā ar nazionaleem idealeem, ir
wehl pahrak mas nomanama un ir is-
augusi tikai kara laikā. Bet waj lat-
weescheem bija konkreti nazionali ideali,
waj wini drihksteja konkreti isteikt, ka
wini wehlas buht pilnigi brihwi. Nē,
jaatsihstas, ka noteiktu idealu Tautas
lozektu wairumam nebija, ja par idealu
neskaita ispirktu mahju waj labu algu
pee laipneem kungeem. Tikai fantasti
dzejneeki un behrni ir sapnojušči Mee-
stura un Jmantas saprus, bet ari tikai
sapnojušči. Pat wehl 1905. gadā sko-
lotaju kongresā Dermanis ufstahjās pret
autonomiju. Nō seschdesmitajeem ga-
deem latweeschi pabailigi ir gan prā-
jušči semsti, bet tik bailigi trihzoſčā
halsi, ka winus tureja par semneecīſkeem
Joku Petereem. Un teeschām apstahffī
Baltijā bija tahdi, ka ja kahdreis sa-
duhſchojās walsts domneeki un eesneedsa
domē likumprojektu par Baltijas paſč-
waldibu, tad tas pasuda sem sačā gal-

da. Tomehr sche ir wainigi ne tikai politiskee apstahlli, bet ari stiprā mehrā latweeschu iħpatnejais pelekais gars, kas kalpa padewibā, ne tikai neprasa fawas nazionalas teesibas un neorganisē dīshwi fasskanā ar tām, bet wiſur tura par fawu peenahkumu pirmā waħrdā pastrihpot, ka wiñsch netihko pehz paſchnoteiſſchanas.

Newainigi sapni mums bija, bet meħs nereditjām zela, ka Latwijsa tiflu pee politiskas neatkaribas. Zeli bija diwejji. Weens no teem latweeschu saimneeziskas un kulturelās waras un weenibas isaudseſħana. Bet katrai tautai, kas buhwè fawu politisko patstahwibu, wajag saprahtigu, tahlredfigu politiku, kas ka autoritatem wada Tautu. Bet muħsu meschi, ka Skalbe faka, ir bes flaidam galotnem; muħsu tautā scho galotnu truhfst wehl wairak un latweeschi wehl nebija paraduschi sekor autoritatem, ka tas ir wiſas leelās politiskas tautās, jo bes fhi puhta instinkta nekahda waltsis naw domajama. Mums fuuza pehz paſchapsnas, pehz dsimtēnes miħlestibas, bet nebija spehku, kas apturetu eekshejo ehſħanas, un tautas lozejklu kopeji darbi preekkħi nazionaleem idealeem bija tikat laba weħ-leſħanās. Inteligenze iſklīħda, pah-rejee, apfrauti ar darbu, eestiga sihkā praktiziſmā. Kur nemt spehku nazijsas

garigai un politiskai emanzipazijai, to neweens newareja pateikt. Katriu gadu Sinibas komisijas sapulžēs dsirdeja jemijades, bet ta bija ikdeeņiba, us ņo negreeſa nekahdas wehribas. Strahdneku ideoloogi redseja, ka plāſčas darba tautas maſas stahw pahraf tāhlu nost no iħsti kulturelas džihwes peenahku-meem. Semneeki sinaja tikai, ka kopt ſemi un dsirdeja ſauzeenus: muhsu tełos muhsu naħkotne. Wiſai latweeschu tautai bija jaet eekſchejas audſinachanas, politiskas iſkopſchanas zeffi, kurā lihds teem bija pahraf maſ nazionala peenahkuma apſinas, ka netruhka ſomeem un poleem. Ar eekſcheju, garigu iſkopſhanos un materialas waras noz ſtipriņaſchanu mehs tiflu par ſpehku, ar kuru wiſi rehkinatos, bet ſchis zeffi bija besgala garsch un gruhts.

Otrs zeffi ir tas, us kura tagad nonahku Latwija: eeguht teesibas ſozialās un starptautiskās katastrofās. Schahdās katastrofās war ſagruht wal-doschās waras ſpehki tā, ka apspeestām tautam war rastees zeriba, redset ſawu ſwabadibas ſapnu peepildiſhanos. Sche no leela kermenā war iſzeltees maſi politiski ihyatni. Tā no Turku walsīs zehlās Balkanu walstis, tā uſauſa Polijas patlahwiba. Latwijai lihds ſhim nebija nekahdu iſredſchu, bet tagad politiskā konjunktura ir ſtipri iſdewiga, tif iſde-

wiga, fahdas latweeschi neeeguhs pehz
weseleem godu simiteeneem. Un, ja mehs
esam schai karâ tik mas mantojuſchi
preefsch sawu idealu peepildischandas, tad
tas ir galwenâ fahrtâ pateizotees lat-
weeschi politisko instinktu truhkumiam,
pasivitatei, nemahkulibai sawas teesibas
aifstahwet us ahru.

Sawâ sinâ sliktakos apstahklos ukraini
ir iskarojuschi sawu autonomiju, igau-
ni sawu nazionalu apweenibu, leischi
nodibinajuschi sawu walsts padomi. Lat-
weescheem par wiku milsigajeem, no
weenas pusēs bruaneezigeem, no otras su-
lainiskeem puhlineem schajâ karâ Kreewi-
ja naw dewusi pat ne Widsemes un Lat-
gales weenibas. Par to wineem ir bree-
smiga eekscheja, tautas organismu un
spehku saehdoscha zihna, pee kam daschas
partijas baidas no Kreewijas reakzio-
narâs waras un neusdrošchinas prasit
autonomiju, zitas baidas, ka autonomi-
ja winus schiks no freewu beedreem.

Wispahrejâ sozialâ postâ us Latwi-
jas drupam ir tomehr wiseem nahkuš
apsina, ka Latwijai wajag wismas au-
tonomijas. Zitas partijas, sevishki na-
zionaldemošrati eet tahtak un prasa Lat-
wijas walsti. Schai prasibâ pehz sawas
walsts mehs tsejam no faktu, ka katrai
tautai, zif ar neatlihstita wika nebuhtu,
ir teesiba paschai sevi pahrwaldit un
neweena swescha wara etiski nedrihkf

wīnai usspeest sawu gribu, itkā augsta-
kas kulturas wahrdā. Bet Latwījā ta-
tšhu ir tik augsta un iſkopta kultura,
ka muhſu tautu nekahdi newar ſalihdſi-
nat ar kaut kahdu neattihſtitu Serbiju,
waj Bulgariju, kas laimigu apstahku
deht ir tikuschas par Suwerenām wal-
ſtim. Tik ahtru un intensiwu attihſtibū
neiſdewigos apstahklos war uſrahdit
tikai retas tautas. Latwīja, ja atſlaita
wīnas politiſkos iſtinktuſ, tahku pahr-
auguſi wīnas doto teesibu robeschas.
Wīna ſawā tahlačā attihſtibā teek mai-
tata no ſlikteem politiſkeem apstahkleem,
ka wezas puhtoſchas mahjas eedſihwo-
taji. Mehs ſpehtu attihſtitees, eenest
wispahrzilweziſko wehrtibu krahjumos
jaunas, bagatigas wehrtibas, bet mehs
teekam ſakroploți un ejam bojā. Ne
tapehz mehs nihkſtam, ka neefam aug-
ſtaka zilweziſka ſtahwoſta zeenigi, bet
ka grauds ſtarp dſirnawu afmeneem.

Mehs ejam bojā? Ja. Un mehs
gribam dſihwot, un mums ir jadſihwo,
un muhs war glahbt tikai Latwījas
walſts!

Apſkatarees ſew apkahrt un atkal
Juhs redſeſeet deſmitām reisu atkahrt
toto pateesibu. Beidsamos peeždeſmit
gados muhſu tradizija ir, ka latr
latweetis meklē nogrimuſchās gaifmas
vils atſlehgas. Pee mums zel ſkolas,
ſimteem jauneklu tās beids, bet pamēk-

lejeet Latvijā, kur ir šķī ūkolu beigusē jaunatne. Tagad, kad mums jāzēt jauna dīshwe, kad pirmā semstē wajadīgs leels wairums spezialistu, tad ir japabrihnas, kur ir wadoschā inteli- genze, darba organizetaja. Ļeekas, ir palikušchi tikai pahrrakstitaji, inteligen- tee proletareeschi. Ta ir weza Lat- wijas waina, jo ūkolas ne tikai zehla Latviju, bet ari maitaja, iſkuhza wiñai labako, kas ir — fmadsenēs un atdewa sweschām tautam, lai taifatu dīshres. Katru gadu simteem ūawu labako dehlu Latvija pehz ūkolas beigschanas israi- dija no dīsimtenes. Bet mums truhkst ne tikai intelligentu, bet pat techniku, darba organizetaju, jaunu darba nosaru waditaju. Wiss tas notika galwenā fahrtā tapehz, ka latweescheem truhkst kapitala, usnēhmiga gara un wežā wal- diba weenkahrsci neelaida latweeschū intelligentus muhſu semē. Teem bija jaiszeto, japaahrreewojas.

Izzeļoja ne tikai inteli- genze, bet ari wiſada weida darba strahdneeki. Muhſu seme ir neapdīshwota. Wahzijā tiķdauds eedīshwotaju us weenas kwad- ratwerstes bija Fridricha Ļeelā laikā un Anglijā un Belgijā tikko ne tad, kad Angliju eekaroja normani. Kur- semē latweeschū rokās newareja dīshwot pat ne 700.000 eedīshwotaju, jo no Kursemes milsigā mehrā iſzeļoja.

Muhſu tauta ſche nihkukoja pee gaſas
podeem; iſſlihda, lai gan muhſu lauk-
ſtr ihdneeku ſtahwoklis ir labaks kā
Wahzijā, Franzijā, Italijā, kaut ari
atlifku dauds kō wehletees. Tagad
nahk wahzi un par kaunu mums pro-
jektē te nometinat 2 miljoni wahzu
ſemneeku, tā tad 3 reis wairak eedſih-
wotaju. Waj tas nepeerahda, kā
mehs neprotam ſawu dſihwi zelt pehž
plana, ſaſkanā ar wispahrejeem idea-
leem. Utſtaht ſeltu ſawā ſemē un aif-
lihſt ſwefchā kālpibā, un tomehr lat-
weefchi to darija, jo rets ſinaja to, zīf
dauds ſelta ir Latwijā.

Bet tā kā muhſu inteligenzei bija
jaifzelo, uſ laukeem newareja nodibi-
natees jaunas ſaimniezibas, strahdneeki
newareja nodibinat ſimenes, jo
ſaimnieeki nenehma strahdneeku ar
behrneem. Sekas tam bija da-
biſķas eedſihwotaju wairoſcha-
nās maſinaſchanās. Kamehr Kreewijā
wispahr zaur dabifko wairoſchanos uſ
1000 eedſihwotajeem iſ gadus nahža
klaht 17, Latwijā tikai 5, pee tam
Latwijā ſwefchanteefchi, ebreji un
kreevi wairojās ahtrāk, nekā latweefchi.
Tā latweefchi dſimistibu ſinā tuwojās
frantscheem. Bet nemot wehrā wehl
to, kā milſigs eedſihwotaju prozenis no
Latwijas iſzelo, jaatsihſt, kā beidſamos
gados latweefchu dabigā peeaugschana

ir apstahjusees. Kara laikā ir nomi-
ruši desmitā daļa no behgleem, daūdsi
no wineem valiks Eelsch-Kreewijā.
Tapehz jaſlehds, ka pa kara laiku
muhsu tauta ir masinajusees. Mehs,
pirmā kulturas tauta Kreewijā, kam
wajadseja mahzet dīhwot labak par
ziteem, gahjam ne us dīhwibas awo-
teem, bet us kāpsehtu, tikko pee ſpehka,
pee apšinas tikuschi taisijamees mīrt,
itkā mehs prastu dīhwot tikai ſwesch-
neeku falpibā.

Latwijas walsts glahbs muhsu
tautu.

Bēs Latwijas walsts waj autono-
mijas ūrgst ne ūkai latweeschu meesa,
bet ari gars, jo latweeschi wairak
domā par ūweem lopeem un algu,
nekā par garu. Tas man bija jaahr-
met Latwijai manā runā par autono-
miju Walmeeras semes ūpulzē pir-
mās rewoluzijas deenās, to pahmet
wiſi kulturas darbineekti. Tad pirmā
atdīsimſchanas brihdī, kad buhtu ja-
domā par latweeschu teesibu iſkaros-
ſchanu, autonomijas nekaweojoſchu nodi-
binaſchanu, par eestahdem, kas weido
un attihsta latweeschu garu, garu ga-
rās runas tureja par lopu
ſliimbam rewoluzionarā semes
ſapulzē! Žik aplaunojoſchi preefch
Latwijas, itkā wini wiſi buhtu moder-
neekti waj lopu dafteti. Te man waja-

dseja atgahdinat, ka latweeschu semi-
neeki wisu sahk ar lopeem, pat sawas
d simtenes atjaunoschanu un Skalbe
saka: „Mehs esam nonahkuščhi tik
tahku, ka es baidos, kaut lopi muhs
neapkuhdetu Deewam“. Ja, mehs
esam jau tikuschi pee wehrojamas
turibas, bet esam nabagi garigā sinā,
bes latwisskam skolam, sinatnisskas lite-
raturas, bes zentralām mahkſlas un
sinatnes eestahdem. Kā lai nodibindas
latweeschu uniwersitate, glesnu gale-
rijas, teatri, konserwatorijas, ja lat-
weescheem naw sawas walsts un tee-
ſibu ſchis eestahdes organiset. Žik
neezigas ir latweeschu teekſmes us ſawu
garigo kulturu, redsams kaut no ta,
ka astoru mehnescchu laikā latweescheem
naw likumigi apstiprinatas pamat-
ſkolas, ne widus ſkolas, nerunajot jau
par augſtſkolu. Kad tagad ir ewaku-
ejuſchās freewisskās ſkolas un tagad
latweeschi atwer jaunas ar ſkolotajeem
latweescheem, tad neweena pilſehta, ne
ſemes padome, ne beedriba naw at-
wehrusī neweenas widus ſkolas ar lat-
weeschu walodu. Rigas latweeschu
beedriba gribeja weenotees ar Wal-
meeras ſabeedribu un atwehrt latwissku
realſkolu, bet wezaki tam bija
pretim, jo fur gan winu behrni
eefshot ar latweeschu walodu, itkā winu
behrni buhtu tik neapdahwinati, ka

blakus latweeschu walodai newaretu eemahzitees neweenas zitas, itka buhtu jau wiseem skaidri, ka neweens negribes latwisskam widus skolam prasit teesibas. Tahlač, pahrtautotee behrni daschā skolā pretojas pahrejai us latweeschu walodu.

Muhfu kultura wehl teek nizinata no pascheem, jo rets intligents ir eepasinees ar latweeschu kulturu. Pat tagadejā elementar skolā Latwijā daudzi wehl mahza freewu walodā, un daschi skolotajia i s t a h w s c h a h d u m a h z i s c h a n u , jo kā gan behrni warefshot eestahtees freewisckā widusskolā, ja pamatskola ir latwissa. Tas ir leeliski! Ir jakroplo wisas latweeschu tautas behrnu gars, noseedsīgā kahrtā jaatnem wiseem sinaschanas, lat 5 prozentos turigako waretu weeglat tikt augstakās skolās. Wini ari ir nolehmuschi, ka widus skolas muhschigi buhs freewisckas. Un dsirdeet, Juhs mutes bajari, ar freklu wirs bissēm, kas Juhs katrā sapulzē sauzeet par tautu teesibam! Maj ta ir tautas teesibu aisskahweschana, ka tagad, gandrīhs gadu pehz rewoluzijas Latgales skolā ne wahrda nemahza latwisski, ka wisa Latgales tauta ir wehl pilnigā garigā werdsibā. Tas ir eespehjams tikai wergu semē, kur zeena tikai meesu un duhri, bet garu min kahjam. Bet ne

wiſi pee mums ir wergi, ir ari brihwī
zilweki ar degoschām ilgam fruhīs
pehz swabada un wispuſgi iſkopta
zilweka.

Zilweki, kas ſlahpſt, ka muhſu kultura ſpehtu attihſtitees un tiktu pee-
ejama un eeaudſinata latweefchu pa-
audſem. Bes ta Latwijsa buhs tukscha
ſkana. Waj tad mehs eſam
uſ garigo kulturu neſpeh-
jigi kufoni, waj ſkolneeki,
kas muhſchigi mahzas
tiſai ſchweſchā ſkolā! Wa-
jag apstahku, kas lautu iſkoptees, ba-
gatigi attihſtitees latweefchu dwehſelei.
Kad tagad prafa pehz muhſu ihpat-
nibas, pehz muhſu garigas ſejas,
muhſu mahſlas waj ſinatnes, mums
ſweschneku preekſchā ir jaſtahw meh-
meem, jo wiſa kultura, zil winas ir,
ir wehl pee mums noslehpia, neiswei-
dota. Eiropas preekſchā mehs kaunigi
kluſam, ka padewigi nabagi.

Ne, ta newac taħlač buht! Lat-
weefchu augstačo dwehſeles dſiku un
ihpaſchibu wahrdā mums wajadſiga
weseliga politiſka atmosfera, ſawa
walſts.

Latwijas walſts mums wajadſiga
ka muhri pret reakzionaro ahrpaſauli.
Bet latweefchu pilſoniskām partijam
taſni pahmet to, ka winas grib uſzelt
muhri pret demokratiskaku paſauli, lai

eelschā waretu labaku weikalu dsiht.
Tapehz teekfme us sawu walsti ir no-
seegums, wajadstgs fakust ar vahre-
jeem zilwezes lozeffleem. Lihds schim
mehs domajām, ka latweeschu kosmo-
politiki Latwijā ir eedsimtā kalpibas gara
behrni, kas fewi nospeesch semē. Ta-
gad wini pazel lepni galwu un droschi
faka, ka latwiskā fewi noleegschana ir
angstakais sozialais tikums pasaule, un
winsch rahdis zelu zitām tautam. Schi-
zeta rahdischana ir latweeschu tautas
wehsturisffā misija.

Tikai ta tauta ir leela, kura apsi-
nas, ka wina ir fahds leels, wehstu-
riss usdewums, ka wina ir labafā
tauta pasaule, ka wina ir jarahda
zefsch zitām tautam. Zelu rahdit zi-
teem fahdreis grib gandrihs fatra tauta.
Tagad wahzi eedomajas, ka wina ir
wislabafā tauta pasaule, kas ar leel-
gabaleem peerahda sawas kulturas
preekschrozibas. Tā poli Mizlewitscha
laikā eedomajas, ka Polija glahbs
wišu paſaulti no nebrihwibas. Tahdu
wispasaules misijas darbu tagad dara
ukraini, kuri zer, ka wina wiſā pasaule
eeroſinās māso tautu atswabinaſchandas
ideju. Tapehz wispirmā fahritā pate
Ukraine grib buht patstahwiga, jo
wina naw lihdsellis preeksch ziteem, bet
paschmehrīkis.

Kā tas ir pee latweescheem P. Tikko,

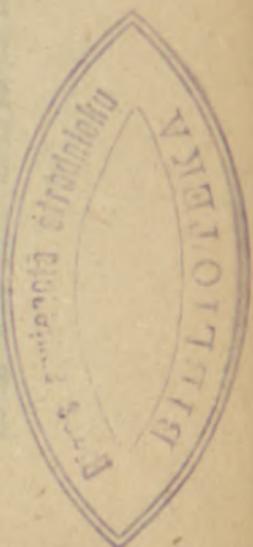
ka bija atspīdējusīs pirmās rosfānās rewolūzijas deenas, kad Kreewijas tautas sahka organizēties, lai nodibinatu autonomiju. Latweeschi pee ūwas paschnoteikšanās polīka impotenti. Wini pat šoti eetahki gahja astē īgaunēem pee ūwas semstes iſfarosfhanas un nazionalās teritorijas apweenosfhanas. Pat wisrewolūziona- rākai latweeschi eedsīhwotaju daļai autonomija bija zaura ļeķe, jo tai pirmā weetā stahweja wispahreiropeiſķā re- volūzija. Latweeschi ūwi darija par freewu un wahžu rewolūzīja ūpalpeem, kas naiwā weenteesibā vahri frontei nehmās rewolūzionarīset wahžus, bet tā, ka to "rewolūzionarīsefhanu" pa- balstīja pat junkuri. Tagad ūhee pa- ūhi galejee ūreisee ir freewu leelineefu ūalpībā, starp Petrogradu un Baltiju naw nekādas iſschēkības. Neħs esam aismiršuſchi ūwas ūmes ihpantibas, un wiſi muhſu rewolūzionaree ūpehki ir ūweſħas tautas ūalpi. Ne- weens wehl naw dſirdejis taħdas au- toratiwas latweeschi eestahdes balsi, kurai aif muguras stahwetu ūpehks, kura prāſtu tuhliteju latweeschi nazio- nalo ūeesibu nodroſchinasfhanu. Tas ir tad, kad pat freewu sozialdemokrati prāſa preefsch Latwījas paschnoteiſ- ūshanoſ. Ko tas nosihme? Politisski nemahkuliga werga tikumu parahdi-

ſchanoſ? Pehz daschua latweeſchu ſozi-
aldemoſratu domam ſchahdi Lat-
wi ja peerahda augſta fo-
ti kumi b u, fo zilweſ ſpehj pa-
rahdit. Latwijas ſozialdemoſratija,
balſtidamās us ſtrehlneeku ſchtikeem
neefot wiſ ſalpa gara mantineeki, bet
wiſpaſoules rewoluzionaru awandgards.
Latwija tagad ir wiſrewoluzionarala
ſeme paſaulē, jo ſche wiſa faktiſla
wara jau ſen atrodaſ proletariata
rokās. Te pat us wiſpahrejo wehle-
ſchanu pamata ir iſwehletas leelinee-
ziſkos eestahdes. Ja kur warot iſwest
diſhwē ſozialiſmu, tad to wiſweeglaſ
warot iſwest Latwijā. Luhk ſapehj
Latwijai, autonomai ſemei, wajag pir-
mai eewest ſozialiſtiſko fahrtibu un rah-
dit paraugu zitām ſemem. Sche wa-
jag rahdit zelu ari internazionaliſmā,
jo latweeſcheem ir wiſtiprakās teel-
ſmes us internazionaliſmu un materia-
liſmu. Sche Latwijā neweena tauta
nebuhs un nedrihkfſt buht waldoſcha.
Sozialiſmam ar ſawu garigo ſpehku
wajag pahrwehrſt paſaulē waldoſcho
nazionaliſmu un imperialiſmu, ar ſc wu
garigo ſpehku wajag wiſas paſoules
proletariatam peerahdit ſozialiſma
tuhlitejſas eeweſchaniaſ nepeezeeschamibū.

Ziſ lepni tas ſkan: Latwija piermā
weeta paſaulē, zela rahditaja. Kā
preeka nodreb ſirds, ka Latwijas ſalpi

Latv.
VALSES BIBLIOTĒKA

90 - 31. 928

te pazeļ galwu. Un man nahk prahā
pasaļa par trim dehleem.

Diwi leelee un gudree dehli naw
neko spehjuschi. Naw spehjusčas pa-
ſauli pahrweidot, ne franzija, ne Wah-
zija. Tagad nahk weenteesitis Antinsch,
nahk duinjais dehls no Latvijas un
grib isdarit brihnischko darbu. Bei
kahds tad ir schis Antinsch. Winsch ir
bes ſchaubam latweeschu nazionalwa-
ronis. Ta zilts tehwi ir pasemigee
Andra un Salſchu tehwi, kas wiſu
ſewi atdod zitu kalpibā, ir preezigi, ka
war dot, bet nemt no ziteem neko ne-
nem, preefſch ſewis nekahdu prafību ne-
uſſtahda. Wini ir humanisma augsta-
kais wahrds. Eaunumeem nepretojas
hernhutiskais Salſchu tehws, Eaunu-
mam nepretojas ſozialistiſkais Raina
Antinsch no „Selta firga“. Antinsch
ir jauneklis bes masakas paſčmihlbas,
wiſs wiņa muhſcis dſihwots tilai
preefſch apburiās prinzeſites, eelsch at-
teikſhanas no ſewi. Winsch ir ideju
zilwels, kas ar ſawu ſirds waronibu
uſmodina prinzeſiti — dſihwibu un
kaudim nones la'mi. Latweeschu zih-
nitajs — ſozialists no weenas puſes ir
leels zihnitajs, waronis un materialists,
bet no otras puſes ſirds zilwels An-
tinsch. Winam naw nekahdu dahtu,
ka tas ar ſpehku ſpehku wiſus atſwa-
biņat, pasaulei atneſt laimi. Winsch

seedo sewi, par paschu neruhpedamees. Tā Antinsch ir tizis par wispasaules waroni, par latwju gara augstako un dischenako kristalisaziju, jo wina gars ir dala no tagadnes tautas gara. Bet negudrais Antinsch ir waronis tomehr tikai pasakā. Antikam' palihds brihnumis, bes ta wiensch netiktu stilla kalnā. Latweeschu sozialdemokratija tiltu par wispasaules waroni tikai tad, ja wiinai palihdsetu brihnumis. Mehs zeenam winas teeksmiju dischenumu, zeenam, ka latwju tautā radusčas domas par wispasaules misiju, bet brihnumeem mehs wairs netizam. Un jautajam, waj latweeschu dīna pehz tahlašķā, waj weenteešigi strauja Antina ķīds materialista kruhtis neposta wiſu Latwijas tagadni. Pee tam tagad tatschu nedarbojas tikai Antinsch, bet ari tihi eerahweji — materialisti uſ Antina rehķina.

Tur kūr mehs prāsam noschķirtibu, lai wareiu aīsstahwet ūwas iħpatnibas, tur sozialdemokrati paſludina, ka latweeschu pilsoniba gribot ūwu walsti, waj autonomiju, lai wa-retu labaku weikalu dīht. Schahda eeruna bes Schaubam nahk no Latwijas ahrsemneelēem, kureem muhſu semes apstahkti ir ūweschi. Ja jau sozialisti grib pahrwehrst Latwiju par preekschīmigu sozialisma semi, tad

tikai logissēs kibums te war atsiht to,
ka Latvijas walsts nes taustamu mate-
rialu labumu par sliktu sozialismam.
Kahds Latvijā buhtu rewoluzijas līf-
tenis, ja wina buhtu pilnigi neatkariga
walsts? Te tatschu nebuhtu īpehķa,
kas rewoluziju apturetu. Wina sche
teescham norisinatos tik pamatigt, ka
neweenā zīta semē, lai gan domajams,
bes freewišķas anarkijas. Tā tad, ja
kahds grib proletariata uswaru, ja grib
nostiprinat Latvijā rewoluziju, tad tam
wispirma weetā japrasa Latvijas
walsts, waj plāscha autonomija. Lat-
vijas walsts buhtu muhri, kas winu
sargatu pret freewu un wahzu reakzio-
narismu. Tikai behrni nereds, ka pehž
schis rewoluzijas nahks kontrewoluzija
un tagadejā anarkija, kurā leelneeks
eet roku rokā ar bijuscho polizistu un
kura jadoma tikai wairosees, galu galā
nodibinās stipri despotisku waru, kura
ne tikai neklaus attihstitees walsts no-
maku faimneeziskai dīshwei, bet apspee-
dis ari nuhs nazionali, par sozialistu
teeksmem nemas nerunajot. To labi
saprot somu un ukrainu sozialisti, la-
bee, kapehž ari wini tik stipri aissstahw
sawas semes suverinitati. Ja kām
wajadsetu aissstahees pret Latvijas
walsti, eewehrojot tikai sawas maka
intereses, tad ta ir latweeschu pilso-
niba, jo wina luhsuma laikā war tik

stipri apdraudeta. Wina labi sin, ka Kreewijas eedsihwotaju wairums naw proletariats, bet semneeki, kuros weenmehr stipras buhs konserwatisma idejas. No tureenes latweeschu pilsoniba weenmehr war gaidit palihdsibu pret sawas semes sozialisteem, sevischki, pee sozialas rewoluzijas apkarošanas. Patstahwigā Latvijā pilsonibai nebuhtu ko domat par kontrerewoluzijas nosti-prinaschanu. Sche kontrerewoluzija nahku no paschu strahdneeku widus, ka neisbehgama psichiska luhsuma anglis. Bet latweeschu pilsonibai schajā rewoluzijā peeder gods, ka wina, nesflatotees us sawām materialām interesem ir wišaugstak pazeħluši Latvijas autonomijas un pat patstahwibas karogu. Autonomiju ka erozi zihna pret freewu konserwismu, pat stahwibu, ka erozi zihna pret waħzu i mperialismu.

Patstahwiba muhſu dīħwes organiſeschana mumis wajadsiġa ne tikai politisku, sabeedrisku waj kulturelu, bet ari etisku eemeslu deħl, jo tagad Latvija ir tik dauds zeetuši no sliktiem aħruxes eespaideem, ka winas tikuniba ir stipri grauta. Tik mas idealisti, ka schajā karā, Kreewija reti kad ir parahdijuši un tapeħż mas idealista ir ari rewoluzijā Latvijā. Teesa, latweeschu puli ar ajsrautibu,

ar leelu pāschupureschanos gahja zīhnā.
Bet waj fewischki tagad, kara un re-
woluzijas fabrukschanas laikā, neparah-
das leelmutiba un duhschoschanas, kā
bailes no nahwes. Waj wiſur kā
glumja peepe neispleshchas dīna pehz
peknas, ſpekulazijs. Waj idealisma
ſchuhpulis — rewoluzija nepahrwehr-
ſchas par wiſsemalo, neſawtigako in-
ſtinktu perekli. Tagad neweens wairs
nerund par normalu peknu, par nor-
maleem dīhwes apstahkleem, iſkenot
darba nespēhjigos. Wiſa waras fa-
grahbſchana, iſballoſchana un eebalſo-
ſchana naw tikai dīna pehz dīhwes
pahrweidoſchanas, bet milſigā prozentu
wairumā dīna pehz ſiltam weetam,
un faut waj uſ ſtundu, bet tomehr
tift par falſu. Kur agrāl waj wiſa
latweeschu inteligenze strahdaja beedri-
bās par welti, tur tagad peeloſot kah-
dam darbu, dīrd tautajam: zīl winam
par to maksas. Tomehr rījiba mate-
rialā dīhwē mums ir masala kā Kree-
wijs. Kreewi ir ſamaitajuschi muhsu
tautu, mums atkal jatop ſawruhp, ja-
teek ſlaidreem latweescheem.

Lihds ſhim latweeschu tautas ge-
nijs bija winas darba ſpehja, strahdi-
gums, bet kas no ta ir valizis pahri ?
Tautibu ſazihkſtē mehs uſwarejam
galwenā kahrtā ar neatlaidibu un
darbu, kā ſaimneeziskā, — ta garigā

laikā, jo darbs bija muhšu wairogs un schēhps reisā. Tagad šis eerozis ir saruhſejis un nomests mehſliu bedrē. Kara laikā Latvija peepluhda ar ūlin-ķam austrumu tautam; behgļu posta pilnā dīshwe dīna wiņus uſ paſwi-tati, uſ besdarbibu. Ķuhk ūpehž para-leli bija tāhdas parahdibas, ka tur, kur wahzi uſzehla apzeetinajumus weenā nači, freevi strahdaja apfahrt mehne-ſchus: pee mums tehwu ūemi aiffargo-joſ apkarojā tos strahdneekus, kas gri-beja intensiwač strahdat. Waretu teikt, ka strahdneeks negrib strahdot preeksch kapitalisteem un ūpehž atradinās no darba intensiwaitates. Bet tas jau ir zits — pehnas isdalishanas jautajums. Strahdneeks war darbotees ari inten-simi un tomehr neatdot kapitalistam leelaču pehnas dalu, ja tik wiņšč prot organiseeies. Ar ūlkoſchanu, ar niht-ſchanu pee darba nāw iſſchirami ſo-ziali problemi, apkarojama eksploata-zijs. Bet kara laikā mehs eſam gah-iuſči aipakal uſ dīmītszilweka darbu. Wajadsigs, lai muhšu tautas lozečki ſpehlu atkal ūkopotees, lai atkal wiņu rokās ūpodrs deglu agrākais eerozis — darba grība. Darbs ūwā labā pessis ari proletariatu.

Iſirusi ari ir dīmūndīhves etika, un ūlweki ir nofruluſči, ūoli ſpehjigi uſ noſeedſibam. Pehž priwat-dozena

Sniķera apleezinajuma weneriskās sli-
mibas nekad naw isplatijuschiās tā, kā
taisni šchajā laikā, jo tagad slimio waj
slimojošcho ir wairak kā puše no wiſu
wihreeschu ūkaita. Ari atturigā, ūklih-
stā ūeweete ir kritiſi šchajā paſchā
likstā, weetām pat wehl wairak, kā
wihreeschi. Tagad tik populars ir
isteizeens, kā ūchoreif ūewas ūweem
eefauktajeem wihreem dod rāgus tā, ta
atdod par wiſeem laikeem. Tur, kur
kariwjeem ir jaatkaujas no jaunawām,
kur dīsimumu ūchwe ir iſnahkuſ us
eeſas, tur wairs newar runat par we-
ſelu tautu. Kahdu besgaltgu vuhlu
ſche wajadsēs, lai ūcho tautu glahbtu
no tāhakas grīmſchanas! Ja muhſu
rofās naw pilnigi ūkolas, ahrpus ūko-
las iſgħiħiba, tautas tikumibas aiffor-
dsiba, eespehja strahdat preeſſch tautas
laboschanas, tad ne tikai pagalām ir
muhſu tautas renesanſe, bet ūchi tauta
paliks apdraudeta paſchā ūklnē. Bet
pilnigi organiset ūwu ūchwi mehs
speħsam tikai ūwa walstī.

Latwijas autonomija ir muhſu mini-
malprafība. Ur to mums jaapmeeri-
nas tikai tad, ja mehs paleekam pee
Kreewijas, un wiñā ūdrubhp federali-
ſkais prinziſs. Bet par autonomiju
mums tagad jadoma wiſmasak. Tā
kā mehs esam federalisti, tad Kreewijas
teritorijā mums japrasa ūwa Latwi-

jas walsts, kas, kā autonoma weeniba
eeeet Kreewijas walstu federazijā. Pro-
tams, ka ari schahdos apstahklos muhsu
nacionalas teesibas naw nodrofchinas.
Federatiwas walsts leelača nazija
gandrihs waj katrā gadijumā, ja winā
paščā naw schekelchanas, war pawai-
rot sawas teesibas us atsewischka
schtata rehkina. Kreewijas saweenotās
walstsis waretu pat buht gadijums, ka
sche kā walsts walodu issludina freewu
walodu, kas leek par obligatorissu pat
wifās walsts eestahdēs un školās.

Bet Kreewijas wara ir galigi sa-
sreektā, droſchi ween us daudseem ga-
deem. Muhsus draud panemt Wah-
zija. Ja ſabeedrotee buhs ſtipri, tad-
Wahzijai nebuhs zeribu pilnigi pee
weenot Leetawu un Latwiju, tad wina
mehginās no tām nodibinat paſtah-
wigas buferu walstsis, us ko gan ir mas
ko zeret. Bet tā ka Kreewijas wara
ir iſjukusi, wina tiļuſi ſabeedroteem
naidiga, tad Wahzija katrā ſinā zen-
tisees noslehḡt meeru us Kreewijas
rehkina, waj pat iſdalit ſcho walsti.
Un kā gan lai ſabeedrotee aiffahw
Kreewiju, kād freewu demokratija, ir
nodewusi Italiju un franziju! Te
muns atleek wiſeem ſpehkeem zenſees
pehž Latwijas ſuverenitates ſem Eiro-
pas protektoriata. Mehs negribam par
ſewi atſiht ne kahdas waras, negri-

ham peederet pee Wahzijas, bet reif
pazeltees zilwezigā lepnumā. Schai
Latwijas patstahwibai drofchi ween
protooses weetejee wahzi un buhs
muhsu leelakee pretineefki. Bet wineem
naw jaaismirst, ka latweeschi sawā semē
naw neweenu nazioneli waj kultureli
apspeeduschi un to negrib. Warbuht
freewi mums pahrmells, ka mehs gri-
ham pahrdotees wahzeem, jo schai Lat-
wijas walsti buhshot wahzeem eespaids.
Wismasak te war pahrmest freewi, bet
mehs waram gan pahrmest wineemi
neustizibu, jo schai karā mehs esam
bijuschi wairak ka Kreewijas pawalst-
neeli, mehs esam bijuschi pat Kreewi-
jas sabeeedrotee. Latwija Popejai lee-
tai atdewa wisus sawus meeigos un
garigos spehkus. Latweeschi labprah-
tigt atstahja Kursemi, ka lauwas fah-
was sawos pulkos, ar saweem lihkeeri
sedsa zetu us Peterpilt. Latweeschi
seme ir ispostaita un islaupita no freewu
saldateem, un tagad, kad Latwija ir
sakritusi sawā spehkö, Kreewija keras
pee paschnahwibas un mehs teekam
isdoti eenaidneekam. Latweeschi jau
sen wareja sahk zitu orientaziju, jau
sen wareja wini nostahtees uswaretaja
pusē, ka dara to tee, kas andelejas un
weenmehr kaut fo panahk. Latweeschi
swehreja Wahzijai muh-
schigu naidu un tagad — wineem

draud stahwoeklis, kad tee war zeret
tikai us uswaretaja augstfirdibu. Ta
tad Latwijas walsts nodibinaſchana
naw Kreewijas nodoschana, bet drihsak
winas aifstahweschana, jo mehs ar
fawu meefu aifflahjam wahzeem zelu
us austrumeem. Warbuht pret Lat-
wijas paſtahwibū eebildis Franzija,
jo tad Wahzija buhs iſoleta no au-
strumeem un wizeem ſpehkeem warēs
gahſtees pret reetrumeem. Bet ſche
newajag aismirſt to, ka Kurſemi un
Rigu neweens nespēhj Wahzijai at-
nemt, un ar labu prahku wiņa to
neatdos. Ja Wahzija patur Baltiju,
tad wiņa ari teek par Baltijas juhras
waldneezi, ſpehj ſeemełos iſplehſt ſawu
waru ta, ka ari paſchai Franzijai top
bihſtamaka.

Pats par ſewi ſaprotams, ka Wah-
zija nopeetni nemaf nedomā par Lat-
wijas, waj Leetawas walstu nodibina-
ſchanu, jo kapehz gan wiņa tās dibi-
uās, ja Kreewija ir ſadrupuſi un Wah-
zija war pakemt netikai Kurſemi, bet
wiſu Baltiju. Wahzija katra ſīkā gri-
bēs peeweenot Baltiju pee Prusijas,
pee tam peeweenot bes konſtitužijas, lai
waretu ſcho ſemi kolonifet. Ta buhtu
leelakā latweeschu nelaimē, latweeschu
tauta tiktu apdrandeta paſchā ſaknē.
Pee tam apdraudeta ar to ruhgto ap-
ſinu, ka paſchi latweeschi ir ſche wai-

nigi, jo wini ir kehruschees pee sawas tautas paschlepka wibas: palihdsejuschi sagraut Kreewijas un sawu waru tad, kad pee durwim ir bargs eenaidneeks. Paschi latweeschi ka Judafs ir no muguras nodewigi usbrukuschi saweem un kreewu spehkeem kopā ar kreewu paschnahw-neekem.

Ja Baltiju p a n e m Wahzija, tad labakā ideja ir ta, ka winu pee-weeno us personalas unijas pamateem, tas ir, kad wahzu leisars ir ari Latwijas karalis. Tad Latwija neeeetu wahzu walsts fastahwā, tad Wahzija newaretu muhs isnihzinat nazioneli. Tas ir maksimums us ko mehs waretu pee-fahptees, ja mums naw zitas ifejas, ka krist Wahzijas rokās. Bet ari tad muhſu nahkotne naw nodroshinata, jo Wahzija ar sawu waru kaut kuru brihdi war noschraugt muhſu brihwibas. Ja mehs krihtam Wahzijas rokās, tad latweeschu di omatijsai wa- jag panahēt, lai wiſi sabeedrotee lihds-paraksta Latwijas konstituziju. Bes ta mehs aismirſiſam, ka Imanta naw miris, aismirſiſam, ka esam lotweeschi. Lai gan mehs esam grehkojuſchi lihds noseedsibai, mehs zeram us Anglijas un franzijas augſſiſirdigu aifstahwibū.

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309044402

L-501

17.01
Mai

Sar M.